23.10.2023

kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Viite: HE 41/2023 vp

HUS-yhtymän lausunto Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaostolle koskien Hallituksen esitystä eduskunnalle valtiontalousarvioksi vuodelle 2024

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto on pyytänyt HUS-yhtymän (HUS) lausuntoa koskien hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarviosta vuodelle 2024 (HE 41/2023 vp) sekä HUS-yhtymän rahoitustilanteesta ja näkymistä ensi vuodelle ja pidemmälle aikavälille ja henkilöstön saatavuuden tilannekuvasta. HUS-yhtymä kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä ja antaa seuraavan lausunnon.

HUS-yhtymän rahoitustilannekatsaus sekä valtion talousarvio 2024

Uudenmaan alueella julkisista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista vastaavat järjestäjinä Länsi-Uudenmaan, Itä-Uudenmaan ja Keski-Uudenmaan hyvinvointialueet, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, Helsingin kaupunki sekä HUS-yhtymä. Valtion rahoitus on järjestämisvastuusta poikkeavalla tavalla kanavoitu ensin mainituille viidelle alueelle, jotka allokoivat osan saamastaan rahoituksesta HUS-yhtymälle.

Osana vuoden 2023 talousarvion valmistelua joutui HUS tekemään jo noin 88,5 miljoonan euron edestä taloutta tasapainottavia toimenpiteitä. Tehdyistä toimenpiteistä huolimatta HUSin vuoden 2023 ennusteen mukaan talouden arvioidaan päätyvän noin 95 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Merkittävimpinä tekijöinä ennustettuun alijäämään ovat erittäin voimakas kustannustason nousu sekä erityisesti henkilöstökustannusten kasvu syntyneen palkkaratkaisun seurauksena. Näin ollen todellinen kustannustason muutos on selkeästi yli hyvinvointialueindeksin, johon hyvinvointialueiden rahoituksen indeksitarkistus on sidottu. Vuoden 2023 aikana HUSin taloutta pyritään edelleen tasapainottamaan mm. ylimääräisellä säästöohjelmalla.

HUS Helsingin yliopistollinen sairaala
Konsernihallinto

PL 200
Stenbäckinkatu 9, Helsinki
00029 HUS

(09) 4711

etunimi.sukunimi@hus.fi
www.hus.fi
Y-tunnus 1567535-0

HUS on käynnistänyt vuoden 2023 alusta talouden tasapainottamiseen tähtäävän tuottavuus- ja taloudellisuusohjelman ja jo toteutettujen toimenpiteiden lisäksi uusien toimenpiteiden valmistelua jatketaan ja toimenpiteitä toteutetaan vuosien 2024–2026 aikana, jotta talous saataisiin tasapainoon vuoden 2026 lopussa. Tämänhetkisen arvion mukaan tasapainottamisvaade tullee olemaan noin 360 miljoonaa euroa.

Valtiovarainministeriö julkaisi 10.10.2023 uudet Hyvinvointialueiden valtion yleiskatteelliset rahoituslaskelmat, näissä Uudenmaan kokonaisrahoitus väheni noin 61,8 miljoonaa euroa VM:n kevään 2023 laskelmista.

Uudenmaan näkökulmasta ongelmallista on, että rahoitus ja sen kriteerit eivät riittävästi huomioi Uudenmaan erityispiirteitä, kuten väestön kasvua ja monimuotoisuutta, lastensuojelun sekä vammaisten palvelujen kustannusten kasvua tai esimerkiksi korkeaa vuokratasoa.

Valtion hyvinvointialueille kohdentamaa kokonaisrahoitusta korotetaan vuosittain hyvinvointialueindeksillä, mutta indeksin nykyinen päivitystahti ei kata poikkeuksellisen korkeaa inflaatiovauhtia tai sotepe-alan palkkaratkaisun yleisen ansiotasoindeksin ylittäviä palkankorotuksia. Ehdotuksessa valtion talousarvioksi todetaan, että menoja kasvattaa ja rahoitusasemaa heikentää erityisesti henkilöstökustannusten nopea kasvu, jossa henkilöstökustannusten arvio perustuu tehtyihin palkkasopimuksiin, joihin sisältyy muun muassa viisivuotinen palkkarakenneohjelma ja kolmivuotinen palkkojen yhteensovittamisohjelma. Kuitenkaan henkilöstökustannusten ennakoitu kasvu ja sote-palkkaratkaisu eivät näy hyvinvointialueiden indeksissä, joka on sidottu hyvinvointialueiden ansiotasoa selvästi pienempään yleiseen ansiotasoon (vuonna 2024 2,53 %)

Rahoitus ei myöskään huomioi muun muassa koronapandemian seurauksena kasvaneita erikoissairaanhoidon kiireettömiä hoitojonoja ja näiden purkamisen kustannuksia. Elokuun lopussa HUSin hoitojonoissa oli yhteensä 7 300 hoitotakuun piiriin kuuluvaa henkilöä, jotka ovat jonottaneet yli 180 vuorokautta vuodeosasto / päiväkirurgiseen hoitoon. Näiden hoitojonojen kustannuksen arvio on noin 61,6 miljoonaa euroa. HUSin näkemyksen mukaan valtion tulisi kohdentaa resursseja erikoissairaanhoidon hoitojonojen lyhentämiseen, jotta väestön tarvitsema terveydenhuolto ja erikoissairaanhoito voidaan turvalta laissa asetettujen vaatimusten mukaisesti. Esitetty valtion rahoitus vuodelle 2024 ei kuitenkaan sisällä jonojen purkamista huomioivaa komponenttia.

HUS Helsingin yliopistollinen sairaala
Konsernihallinto

PL 200
Stenbäckinkatu 9, Helsinki
00029 HUS

(09) 4711

etunimi.sukunimi@hus.fi
www.hus.fi
Y-tunnus 1567535-0

Siinä missä muut hyvinvointialueet voivat ääritilanteessa tehdä alijäämäisen talousarvion, HUSilla ei ole mahdollisuutta ko. menettelyyn vaan sen talousarvion tulee olla tasapainoinen. Tämä merkitsee sitä, että HUSin toimintaan kohdistuu mittavia sopeuttamisvaateita lyhyellä aikavälillä. Toimintojen sopeuttaminen on vaarassa heikentää erikoissairaanhoidon palvelujen saatavuutta ja asettaa Uudenmaan asukkaat keskenään eriarvoiseen asemaan. HUSin rahoitus ja järjestämisvastuun toteutuminen tulee turvata osana Uudenmaan erillisratkaisua ja siitä huolimatta. On myös tärkeää huomioida, että HUSilla on valtakunnallisia vaativimman erikoissairaanhuollon vastuita, kuten elinsiirrot, ja HUS on myös yliopistosairaala, jolla on laajat opetuksen ja tutkimuksen vastuut.

HUS-yhtymän näkemys henkilöstön saatavuuden tilannekuvasta

Henkilöstön saatavuus ja saatavuuden turvaaminen on vakava huolen aihe HUSissa. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työvoimapula on jo realisoitunut ja se tulee pahenemaan nykyisen työvoiman eläköityessä. Näköpiirissä on kiihtyvä palkkakilpailu eri toimijoiden, sektoreiden ja alueiden välillä. Samanaikaisesti pääkaupunkiseudun muita alueita korkeampi elinkustannusten taso voi johtaa HUS-yhtymässä henkilöstön pitovoiman heikkenemiseen ja edelleen vaikeuttamaan HUSin henkilöstön saatavuutta ja siten vaarantamaan vaativan erikoissairaanhoidon palvelujen tuottamista. Henkilöstön saatavuuden parantamiseen tulee löytyä rahan lisäksi uusia keinoja; työnjako ja muutokset työ- ja tehtäväkuvissa sekä kansainvälinen rekrytointi.

Kun edellä mainittujen huolenaiheiden lisäksi huomioidaan se, että sote-alalla ei ole työvoimareserviä, josta henkilöstöä olisi rekrytoitavissa nykyisiin tai tulevaisuuden kasvaviin tarpeisiin, on tulevaisuuden näkymä kestämätön; henkilöstökustannusten nousu tasolle, jota ei ole lainkaan huomioitu valtiovarainministeriön rahoituslaskelmissa ja julkisen talouden suunnitelman rahavarauksissa.

Kohteliaimmin,
HUS-yhtymä

Jari Finnilä
Talousjohtaja

HUS Helsingin yliopistollinen sairaala
Konsernihallinto

PL 200
Stenbäckinkatu 9, Helsinki
00029 HUS

(09) 4711

etunimi.sukunimi@hus.fi
www.hus.fi
Y-tunnus 1567535-0